

ארמי אובד אבי

1. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז'

וצריך להתחיל בגנות, ולסיים בשבח. כיצד: מתחיל ומספר שבתחילה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו, כופרים וטועין אחרי ההבל ורודפין עבודה זרה; ומסיים בדת האמת, שקירבנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן התועים, וקירבנו לייחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלונו; ומסיים בניסים ונפלאות שנעשו לנו, ובחירותנו. והוא שידרוש מ"ארמי אובד אבי" (דברים כו,ה), עד שיגמור כל הפרשה; וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו, הרי זה משובח.

2. דברים פרק כו'

א והיה, כי-תבוא אל-הארץ, אשר יהוה אלהיך, נתן לך נחלה; וירשתה, וישבת בה. ב ולקחת מראשית כל-פרי האדמה, אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך--ושמת בטנא; והלכת, אל-המקום, אשר יבחר יהוה אלהיך, לשכון שמו שם. ג ובאת, אל-הכהן, אשר יהיה, בימים ההם; ואמרת אליו, הגדתי היום ליהוה אלהיך, כי-באתי אל-הארץ, אשר נשבע יהוה לאבותינו לתת לנו. ד ולקח הכהן הטנא, מידך; והניחו--לפני, מזבח יהוה אלהיך. ה וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך, **ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, ויגר שם במתי מעט; ויהי-שם, לגוי גדול עצום ורב. וירעו אתנו המצרים, ויענונו; ויתנו עלינו, עבדה קשה. ז ונצעק, אל-יהוה אלהי אבותינו; וישמע יהוה את-קלנו, וירא את-ענינו ואת-עמלנו ואת-לחצנו. ח ויוצאנו יהוה, ממצרים, ביד חזקה ובזרע נטויה, ובמרא גדל--ובאותות, ובמפתים. ט ויבאנו, אל-המקום הזה; ויתן לנו את-הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש. י ועתה, הנה הבאתי את-ראשית פרי האדמה, אשר-נתתה לי, יהוה; והנחתו, לפני יהוה אלהיך, והשתחוית, לפני יהוה אלהיך. יא ושמחת בכל-הטוב, אשר נתן-לך יהוה אלהיך--ולביתך; אתה, והלוי, והגר, אשר בקרבך.**

3. מתוך ההגדה

וירעו אתנו המצרים ויענונו, ויתנו עלינו עבדה קשה.

וירעו אתנו המצרים - כמו שנגאמר: הבה נתחכמה לו פן ירבה, והיה פי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שגאינו ונלחם בנו, ועלה מן הארץ.

ויענונו - כמה שנגאמר: וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם. ויבן ערי מסכנות לפרעה. את פתם ואת רעמסס.

ויתנו עלינו עבדה קשה - כמו שנגאמר: ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך.

4. הרב אליהו ברין – מתוך שיעור על מבנה ההגדה

העובדה שהפסוקים שמתוכם באים חז"ל בדרשותיהם לתאר את יציאת מצרים הם דווקא מפרשת "ארמי אובד אבי" - הנאמרת בשעת הבאת הביכורים, אומרת לנו שדווקא נקודת השיא הזו של השמחה הראשונית, הטבעית והרעננה שבהתחדשות יכול הפירות והעלתן בפאר והדר, שירות ותשבחות אל בית המקדש תוך אמירה: "הגדתי היום.... כי באתי "אל הארץ" - היא המסוגלת יותר לחוש מתוכה את טוב טעמה השלם של יציאת מצרים שהיא חרות עולם - המתגלה בשלימותה רק בחיים הבריאים והטבעיים של עם ישראל בארץ ישראל ובית המקדש בתוכם. דווקא נקודת השלמות הזו יכולה לחבוק בתוכה את הנקודה הנמוכה השפלה של הגנות יחד עם רוממות השבח ולראותן כאחת כמעשה ה' השלם והאחדותי.

5. הרב ד"ר דוד מישלוב – דף שבועי, בר אילן פסח תשס"ה

המשנה והרמב"ם קבעו שיש לדרוש בליל הסדר בפרשת "ארמי אובד אבי" עד סוף הפרשה, אך במשך כל שנות גלותנו נמנענו מלדרוש בפסוק האחרון שבפרשה: "ויביאנו אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש". נראה כי בזמן הגלות ציון הפסוק הזה היה גם לא אמתית וגם מצער מאוד בשעת שמחה. העובדה שדרשו בפסוק הזה בעבר נרמזת בפיוט ההודיה "דיינו", הבא בסיכום כל הדרשות על פסוקי "ארמי אובד אבי" והכולל את הפסקה "אילו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה – דיינו" (זאת אומרת, גם בזה היה די שנכיר טובה למקום, כלשון המשך הפיוט). והפיוט מסתיים בפסקה "על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו ... ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו". אמנם טרם זכינו לבניין בית הבחירה, אך יש לקוות כי הכרת הטוב על מה שזכינו לו תקדם אותנו גם להישג הגדול ההוא.

6. שמות פרק ו'

ב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, אֶל-מֹשֶׁה; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אֲנִי יְהוָה. ג וְאַרְא, אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יֶצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב--בְּאֵל שְׂדֵי; וְשָׁמִי יְהוָה, לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם. ד וְגַם הִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּם, לְתַת לָהֶם אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן--אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם, אֲשֶׁר-גָּרוּ בָּהּ. ה וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֶת-נְאֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִצְרַיִם, מֵעַבְדִּים אִתְּם; וְאָזְכֹּר, אֶת-בְּרִיתִי. ו לָכֵן אֶמַּר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְהוָה, וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵיהֶם; וְגִאֲלַתִּי אֶתְכֶם בְּזֹרַע נְטוּיָה, וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים. ז וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם, וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים; וַיִּדְעֹתֶם, כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם, מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם. ח וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי, לְתַת אֶתָּה לְאַבְרָהָם לְיֶצְחָק וְלַיַּעֲקֹב; וְנָתַתִּי אֶתָּה לָכֶם מוֹרְשָׁה, אֲנִי יְהוָה. ט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא שָׁמְעוּ, אֶל-מֹשֶׁה, מִקְצֶר רִיחַ, וּמֵעַבְדָּה קָשָׁה.

7. משנה ברורה סימן תפ סעיף א

... ונוהגין באלו מדינות למזוג כוס אחד יותר מהמסובין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא (לרמז שאנו מאמינים שכשם שגאלנו הש"י [ה' יתברך] ממצרים הוא יגאלנו עוד וישלח לנו את אליהו לבשרנו):

8. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח הלכה י

ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול והוא מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל, וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוסות, ויש לו לגמור את ההלל בכל מקום שירצה אע"פ שאינו מקום סעודה.

9. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז'

בכל דור ודור, חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצריים, שנאמר "ואותנו, הוציא משם . . ."

Rav Yoel Bin Nun on Chametz and Matza (originally published in Megadim 13)

Matza symbolizes the idea that the exodus from Egypt is only the beginning of the redemption process. After the night of the korban Pesach, the Israelites are not fully redeemed. Matza, bread at the beginning of the process of its production, serves as a reminder that the exodus is just the beginning of a journey, a long hard road through the desert, with the goal far in the distance.

The process which begins at the exodus culminates in two other major events: the giving of the Torah and the entrance into the Land of Canaan. The mitzva of bikkurim, the offering of the first-grown fully-ripe fruits, commemorates both of these events in Jewish history. The holiday marking the beginning of the harvest of the wheat crop, Shavuot, falls out on the same date as the giving of the Torah, the sixth of Sivan. A major component of the ceremony of the offering of the bikkurim, which commemorates the arrival in the Holy Land, is mikra bikkurim, the recitation of Devarim 26:5-10. These verses constitute a declaration of thanks for a successful crop grown in the Land of Israel. The mitzva of bikkurim, which commemorates the dual conclusion of the redemption process, includes a positive commandment regarding chametz. The meal-offering brought with the bikkurim, known as minchat shtei ha-lechem, is an offering of two loaves of leavened bread. This sacrifice of chametz on Shavuot represents the completion of the process begun on Pesach, which was symbolized by the matzot.

The "maggid" section of the Haggada is centered on the recitation of the midrashic interpretation of mikra bikkurim. However, the reading is limited to the first verses, which focus on the history of Am Yisrael:

"My father was a wandering Aramean, and he went down to Egypt and sojourned there, few in number. He became there a great mighty, and populous nation. The Egyptians dealt ill with us and afflicted us, and laid upon us hard labor. And we cried out to Hashem, the God of our fathers, and God heard our voice and saw our affliction and our toil and our oppression. And God took us out of Egypt with a strong hand and with an outstretched arm, and with great terror and with wonders." (Devarim 26:5-8).

The last verses, which contain the expressions of thanks: "And He brought us to this place, and He gave us this land, a land flowing with milk and honey. And now, behold, I have brought the first fruit of the land which You, God, have given me" (ibid., 9-10) are not recited on the night of the Seder. The selection of this section of the Torah for maggid is a reminder of the nature of the Seder night and of Pesach in general. Pesach commemorates the beginning of the process of redemption whose conclusion is symbolized by the bikkurim. On Pesach we remember that the exodus was only a beginning, and to do this we eat matza. Similarly, we recite only those verses within mikra bikkurim which pertain to the process of redemption. We leave out the verses pertaining to the final arrival in Eretz Yisrael as a reminder that on Pesach, at least, the process has just begun.